

ДИДАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДВОМОВНИХ СЛОВНИКІВ

Оксана Тростинська

канд. філол. наук,
доцент кафедри мовної та профільної підготовки
Навчально-наукового інституту міжнародної освіти
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
(61022, Харків, майдан Свободи, 4);
e-mail: okasana@ua.fm;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-2999-629X>

Дарія Павлешен

докт. філол. наук, доцент кафедри української мови і літератури
філософського факультету Загребського університету
(10000, Хорватія, Загреб, вул. Івана Лучича, 3);
e-mail: dpavlese@ffzg.hr;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5160-095X>

У статті на прикладі «Українсько-хорватського і хорватсько-українського практичного словника» А. Менац та Р. Тростинської, виданого в Хорватії у 2025 році, досліджено вплив двомовних словників на формування комунікативної компетентності іноземців, які вивчають українську мову.

Засоби навчання – один із найважливіших компонентів, що забезпечує ефективність освітнього процесу. Аналіз досліджень, присвячених особливостям використання традиційних засобів навчання української мови як іноземної, засвідчив, що хоча словники належать до навчально-довідкових видань і серед інших виконують дидактичну функцію, більшість методистів та науковців не розглядає їх як ефективний навчальний засіб, місце двомовних словників у системі іншомовного навчання чітко не визначено.

Автори аналізують вокабулярний реєстр, структуру словникової статті, систему граматичних та стилістичних позначок, принципи добору перекладних еквівалентів, наведені приклади вживання слів, зокрема поширені в мовленні фразеологізми, і доходять висновку, що двомовний словник слугує дієвим засобом забезпечення мовного, мовленнєвого, соціокультурного, перекладацького й професійного складників фахової підготовки студентів-україністів. Використання розглянутого типу словників у навчальному процесі може бути продуктивним для розвитку

всіх видів мовленнєвої діяльності та формування комунікативної компетентності під час вивчення як іноземної мови, так і української мови як іноземної. Для ефективного запровадження словника в освітній процес необхідно розробити систему завдань, спрямованих на розкриття всієї повноти його інформації й можливостей у підвищенні рівня володіння мовою. Лексична система української мови складна й динамічна, один із напрямів подальших досліджень – вивчення перспектив двомовного словника у формуванні, систематизації та активному поповненні словникового запасу іноземних користувачів, залученні їх до самостійної роботи в опануванні лексичного багатства української мови.

Ключові слова: *двомовний словник, засоби навчання, комунікативна компетентність, українська мова як іноземна, українсько-хорватська лексикографія.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Серед найважливіших компонентів, що забезпечують ефективність вивчення іноземної мови, одне з чільних місць посідають засоби навчання, які містять навчальну інформацію, створюють освітнє середовище, організують пізнавальну діяльність, формують знання, вміння й навички та виконують освітню, виховну й розвивальну функції [7; 8]. До засобів навчання належать традиційні (насамперед друковані видання) та інноваційні засоби (мультимедійні, цифрові, онлайн-платформи, штучний інтелект тощо). Якісний результат навчання досягається поєднанням традиційних та інноваційних засобів, для ефективного застосування яких важливо розуміти дидактичний потенціал кожного з них.

Аналіз актуальних досліджень. Традиційні засоби навчання активно досліджували в закордонній (Р. К'юбі, Р. Майер, М. Маклюен, К. Тайнер, Р. Хартман) та вітчизняній лінгводидактиці (О. Котенко, Д. Москвітін, С. Ніколаєва, О. Пасічник, Є. Полат, В. Редько, Н. Соломаха, М. Яковчук). Специфіку друкованих видань, передусім підручників як основного засобу навчання іноземної мови, розглядали Ю. Березюк, Н. Бібік, О. Бондар, А. Гірняк, С. Роман, А. Фурман, методичні можливості посібників, робочих зошитів, збірників вправ і книг для читання вивчали Н. Басай, Т. Кваша, Ю. Корницька, Ю. Малихіна, Г. Турчинова та інші науковці.

Словники належать до навчально-довідкових видань. Серед основних функцій словника виокремлюють наукову (вивчення

мови, її історії та сучасного стану), системну (систематизація лінгвістичних знань), нормативну (фіксація правил і норм усного та писемного мовлення), тлумачну (пояснення незрозумілих слів, термінів, запозичень, застарілої лексики тощо), комунікативну (забезпечення міжмовного спілкування та перекладу), дидактичну (навчання іноземних мов) [11: 18], проте здебільшого словник не розглядають як ефективний навчальний засіб, і його місце в системі навчання іноземної мови чітко не визначено. Алгоритм використання у вивченні мов одномовних і двомовних словників розробляли Г. Бішоп, Ю. Уінгейт, П. Шофілд. Окремі питання щодо застосування словника як засобу навчання опрацьовували Ф. Бацевич, О. Демська, Т. Піотровський, І. Шевченко, зокрема О. Черниш, Т. Вергун, З. Білошицька вивчали особливості використання словника у викладанні іноземної мови [10], В. Трач аналізувала роль термінологічних словників у засвоєнні мови професійного спілкування, Л. Васильєва з'ясувала методичний статус навчальних тематичних словників у викладанні слов'янських мов як іноземних [1]. Місце словників у навчанні української мови як іноземної досліджували Л. Антонів, І. Процюк, Г. Тимошик (лінгвокраїнознавчі словники), І. Кочан (тематичні словники), Л. Колібаба, В. Фурса (словник дієслівного керування). Водночас найбільший методичний потенціал у викладанні іноземної мови загалом і української мови як іноземної зокрема має перекладний словник (Р. Хартман та Г. Джеймс визначають його як тип словника, в якому лексичний склад двох мов співвідноситься за посередництва перекладних еквівалентів, які допомагають користувачам (перекладачам або тим, хто вивчає мову) сприймати та продукувати текст іноземною мовою [12]), а саме перекладний двомовний словник. Багатомовні словники можуть стати в пригоді для порівняльного дослідження мов, проте за обсягом словникового реєстру та кількістю й точністю перекладних еквівалентів вони поступаються двомовному.

Проведене групою дослідників опитування серед студентів 1-3 курсів українських ЗВО, які вивчають англійську мову, з'ясувало, що більшість із них (67,3 %) у навчальному процесі використовують онлайн-перекладачі, які переважно містять тільки варіанти перекладу незнайомого слова. Практично така ж кількість (68 %) із тих, хто користується друкованими словниками, шукають у них лише переклад незнайомого слова й мало цікавляться

іншими його аспектами (16 % перевіряють транскрипцію та наголос, 6 % з'ясовують наявність синонімів і антонімів, 2 % дивляться приклади використання) [11]. Таким чином, незважаючи на значну кількість досліджень щодо методичного забезпечення викладання іноземної мови та української мови як іноземної, словник як засіб навчання залишається недостатньо використовуваним як тими, хто навчається, так і тими, хто керує організацією навчання, і його методичні можливості потребують подальшого вивчення.

Мета статті – дослідити дидактичний потенціал перекладних двомовних словників у навчанні української мови як іноземної, з'ясувати роль таких словників у формуванні комунікативної компетентності його користувачів.

Об'єкт дослідження – «Українсько-хорватський і хорватсько-український практичний словник» академіка А. Менац та Р. Тростинської, виданий у Хорватії у 2025 році, у підготовці до друку якого автори статті брали безпосередню участь. Відповідно до визначеної мети ми обмежимо наше дослідження аналізом українсько-хорватської частини словника.

Виклад основного матеріалу. Як зазначала Л. Васильєва у своїй роботі «Сучасна українсько-хорватська лексикографія», «... незважаючи на давнє коріння українсько-хорватських взаємин, у наш час існує невелика кількість хорватських та українських лексикографічних видань, які стосуються обох мов» [2: 49]. Перший українсько-хорватський словник було створено А. Менац та А. Коваль 1979 року в Хорватії [13]. Там же в 1985 році було видано, а в 1993 році доопрацьовано й перевидано хорватсько-російсько-український фразеологічний словник (укладачі – А. Менац та Р. Тростинська) [14]. В Україні під керівництвом Л. Васильєвої укладено українсько-хорватський тематичний та два перекладні словники [3; 4; 5].

Особливе місце серед українсько-хорватських словників належить «Українсько-хорватському і хорватсько-українському практичному словнику» авторства А. Менац та Р. Тростинської [15], які, на жаль, не встигли завершити свою роботу, і до видання словник готував колектив кафедри української мови і літератури філософського факультету Загребського університету. Створена з ініціативи та завдяки зусиллям Р. Тростинської та професора М. Поповича, кафедра забезпечує всебічну підготовку фахівців з

української мови з 1997 року, викладання студій української мови започатковане в Загребському університеті із середини 70-х років ХХ століття. У передмові до словника зазначено, що однією з цілей його створення було підвищення якості навчання майбутніх хорватських українців та забезпечення швидшого опанування ними української мови, водночас цільовою аудиторією словника є широке коло носіїв хорватської мови, зацікавлених у вивченні української, та українців, насамперед українських біженців, яким Хорватія надала тимчасовий захист після 2022 року й для яких хорватська мова стала засобом щоденного спілкування [15: IX]. Таке поєднання поставлених і реалізованих цілей робить цей словник унікальним серед подібних лексикографічних видань і актуальним для нашого дослідження.

З погляду сучасної лінгводидактики, вивчення іноземної мови повинно мати комунікативну спрямованість, що забезпечує формування в мовців навичок спілкування нерідною мовою та здатності до міжкультурної взаємодії. Це досягається розвитком лінгвістичного, мовленнєвого, соціокультурного, прагматичного та інших складників комунікативної компетентності. Розглянемо методичні можливості українсько-хорватської частини словника в забезпеченні фахової підготовки хорватських студентів, що вивчають українську мову.

Один із найважливіших етапів у створенні будь-якого словника – відбір та систематизація лексичного матеріалу. Саме тоді закладається реалізація авторської концепції та визначається коло його потенційних користувачів. Наповнення словникового реєстру здійснюється за принципами хронологічності й нормативності, стандартний словник має відображати лексичний склад сучасної літературної мови та містити загальноживану лексику, а також повинен урахувати комунікативні потреби тих, хто буде ним користуватися. «Українсько-хорватський і хорватсько-український практичний словник» охоплює понад 45 тисяч слів, більшість із яких належить до найуживанішого нормативного лексичного фонду обох мов. Зі спеціальної лексики до складу словника введено загальнонаукові та галузеві терміни з найважливіших для соціуму сфер діяльності, які складають основу наукового мовлення, та деякі найбільш поширені професіоналізми. Водночас, ураховуючи комунікативні потреби студентів, які вивчають українську мову як фах, автори внесли до словника

вузькоспеціальні лінгвістичні й літературознавчі терміни, знання яких має допомогти майбутнім українцям в опануванні їхньої спеціальності та набутті професійних компетенцій. Навчальна програма з підготовки спеціалістів-філологів передбачає вивчення курсу української літератури, в межах якого студенти знайомляться з найкращими зразками українського письменства від найдавніших до наших днів і, відповідно, мають прочитати велику кількість художніх творів, написаних українською мовою, тому в словнику також представлена певна кількість застарілих слів (архаїзмів та історизмів), які залишилися в загальнолітературному вжитку, частково розмовна й діалектна лексика, зафіксована в народній творчості та художніх творах, в обсязі, необхідному для розуміння мови художньої літератури. Таке лексичне наповнення словника також сприяє професійній підготовці філолога-українця.

Лінгвістична компетентність передбачає знання системи вивчуваної мови, її фонетичного, морфологічного, синтаксичного й інших рівнів та володіння вміннями й навичками реалізувати ці знання в мовленні. Реєстрові слова, подані в словнику в початковій формі, формують у користувачів уявлення про орфографічні й частково орфоепічні норми української мови. Написання слів відповідає стандартам Українського правопису 2019, орфоепічні відомості представлено наголосом, який позначений у реєстрових словах (за винятком односкладових) та їхніх наведених у словнику формах – наголошених закінченнях іменників, займенників, числівників і дієслів (у словах із можливим подвійним наголосом указано обидва наголоси). Оскільки наголос в українській мові вільний та рухомий, ця інформація важлива для формування навичок правильної вимови українських слів.

Граматичний (морфолого-синтаксичний) рівень мови відображений у словниковій статті через систему позначок, скорочень, граматичних форм і характеристик слова, які фіксують його морфологічні ознаки та синтаксичні функції. Граматичні позначки інформують про належність слова до певної частини мови та його граматичні категорії. Позначення частини мови наведено до всіх слів, крім іменників і дієслів. Іменники ідентифіковано через позначки роду або числа (для іменників, що живаються лише або переважно у формі множини). Варто

зазначити, що автори вважали за потрібне розмежувати іменники, що взагалі не мають форми однини (вони позначені як *pluralia tantum*), та іменники, які мають однину, але частіше вживаються у формі множини (наприклад, *будні, вуса, легені*). Для більшості таких іменників наведена форма однини з позначенням роду (наприклад: *будні m* (*будень m*)). Для деяких іменників, які подані в словнику у формі однини, наведена також і форма множини, якщо це нерегулярна форма, утворена не за загальними правилами (дитина *ž* (*m dítu*)). Невідмінювані іменники мають спеціальну позначку. До всіх інших іменників подано закінчення родового відмінка однини або множини (якщо форма множини також наведена, наприклад: *ók|o, -a s* (*m óč|i,- é|u*)). У випадку, коли в українських іменників можливі варіативні закінчення родового відмінка однини (*-a / -u* в іменників чоловічого роду, *-i / -u* (згідно з нормами Українського правопису 2019) в іменників жіночого роду) або паралельні форми родового відмінка множини, наведено обидва варіанти закінчень, наприклад: *легéц|i, -ь і -iv m* (*легéц|я, -i ž*). Якщо закінчення родового відмінка однини чоловічого роду виконує смислорозрізняльну функцію, це зазначено в словниковій статті (Алжі́р, *-a m* Alžir (grad); *-u* Alžir (zemlja)). Форма родового відмінка подана й до більшості займенників і кількісних числівників (якщо в числівників вона має паралельні закінчення, то також наведено обидві форми: *п'ят|ь, -й і -ьóх br*). Зауважимо, що переважна частина форм родового відмінка іменників, займенників і числівників наведена скорочено, для слів, у яких під час відмінювання спостерігаються певні зміни основи (вставні або випадні голосні, чергування, суплетивізм тощо), подана повна форма родового відмінка. Порядкові числівники оформлені в словнику як прикметники – у називному відмінку чоловічого роду в повній формі. Відомості про відмінкову систему української мови доповнює інформація про прийменники, щодо яких указано, з якими відмінками вони вживаються. До словника також уміщено інші службові частини мови (сполучники, частки й вигуки).

Дієслова подано в неозначеній формі й марковано позначкою виду: *S* (доконаного), *N* (недоконаного) і *SN* для двовидових дієслів. Видові пари наведено в різних словникових статтях. Дієвідмінювання в українсько-хорватській частині представлено формами першої та другої особи однини теперішнього (для дієслів

недоконаного виду) або майбутнього (якщо дієслово доконаного виду) часу, наприклад: розумі|ти, -ю, -еш *N*; попóвн|ити, -ю, -иш *S*. У дієслів із неповною особовою парадигмою вказана форма третьої особи однини (бол|іти, -іть *N*). Безособові дієслова мають відповідну позначку. Більшість дієслівних форм скорочено до кінцевих змінних частин, які показують тип дієвідмінювання й наголос (оренд|увáти, -úю, -úєш *SN*).

Така розгалужена як для перекладного словника система відомостей про граматичні характеристики повнозначних частин мови не лише сприяє розвитку лінгвістичного складника комунікативної компетентності майбутніх філологів-україністів, а й закладає основи граматичних знань у широкого загалу потенційних користувачів словника.

Завдання перекладного словника – передати значення слова та його відтінки іншою мовою, описати лексичні одиниці однієї мови за допомогою іншої, встановлюючи між ними еквівалентні співвідношення. У перекладознавстві розрізняють 4 способи передачі слів однієї мови засобами іншої: 1) буквальний переклад (можливий за умови повного збігу значень в обох мовах); 2) переклад за допомогою синонімів, кількість яких визначається кількістю відтінків значень та точністю їх передачі; 3) тлумачення значення іншою мовою; 4) передача калькою або запозиченим словом (останні два способи застосовують до безеквівалентної лексики) [6: 99]. Отже, між реєстровим словом та його перекладом може бути повна, часткова або нульова відповідність, що у свою чергу впливає на зміст і форму словникової статті. Найчастіше між словом, що перекладається, та його перекладним еквівалентом існує часткова тотожність, тому для найточнішого розкриття значення потрібно добирати не один відповідник, а низку синонімів, кожний із яких відображає різні аспекти й характеристики предметів і явищ, які це слово називає [6]. Практично до кожного реєстрового слова автори добрали по декілька еквівалентів перекладу, першим у словниковій статті наведено найточніший відповідник, потім його синоніми, які розкривають відтінки значення слова, що перекладається. Для кожного значення багатозначних слів також наведено кілька відповідників, еквіваленти до різних значень слова розділяються крапкою з комою на відміну від синонімів, розділених лише комою. Можливість уживання слова в переносному значенні та

еквіваленти переносного значення позначені скороченням *pren.* У словнику розмежовано полісемію й омонімію, слова, однакові за звучанням і написанням, але відмінні за лексичним значенням, подані окремо в різних словникових статтях та позначені індексом, різницю між омонімами уточнюють відповідні стилістичні позначки. У такий спосіб закладається підґрунтя для опанування студентами-україністами засад перекладацької діяльності.

Предметно-логічне значення слова відображає сутність його лексичного змісту, але не вичерпує всієї семантики. Для правильного добору перекладних відповідників важлива не лише предметна співвіднесеність, а й характер сприйняття мовцями цієї співвіднесеності, її емоційний, стилістичний, образний компоненти, які відображають конотативний аспект семантики слова. Наведені в словнику стилістичні характеристики сприяють точнішому визначенню як самого реєстрового слова, так і варіантів його перекладу. Ремарки, що вказують на ступінь емоційного забарвлення (експресивне, пестливе, зневажливе, іронічне тощо), належність до відповідного стилю мовлення (книжне, розмовне, адміністративне, релігійне та ін.), уживання в певній професійній чи науковій галузі (наприклад, банківська справа, торгівля, філософія, фізика) допомагають користувачам не лише краще зрозуміти значення слова й обрати відповідний перекладний еквівалент, а й дозволяють з'ясувати доречність його використання в певному контексті чи типі мовлення, формують прагматичну компетентність мовця.

Заміна лінгвоцентричного підходу до вивчення мови й аналізу мовних явищ на антропоцентричний передбачає дослідження мови в контексті людини та культури. Культура країни виучуваної мови стає обов'язковим компонентом змісту навчання, знання лише мовних одиниць та способів їх функціонування в мовленні недостатне для оволодіння мовою як засобом спілкування, отже соціокультурна компетентність є невід'ємним складником комунікативної [9]. Провідну роль у формуванні соціокультурної компетентності відіграють фразеологізми, які становлять своєрідний «код національної культури», що транслює мовну картину світу, притаманну її носіям, відображають історичний, соціальний і культурний досвід соціуму. Знання та доречне вживання фразеологічних одиниць формує навички міжкультурного спілкування, збагачує мовлення образністю й

виразністю, свідчить про високий рівень володіння мовою. «Українсько-хорватський і хорватсько-український практичний словник» містить значну кількість фразеологізмів, ідіом, прислів'їв та інших усталених виразів. Як зазначено в передмові, це зумовлено фразеологічним і фразеографічним досвідом авторів, які приділяли особливу увагу фразеології (А. Менац – засновниця Загребської фразеологічної школи, Р. Тростинська – один із співавторів її досліджень у цій царині) [15: IX]. Уведення до перекладного словника фразеологізмів та інших одиниць із національно-культурним компонентом сприяє міжкультурній комунікації та підтримує діалог культур.

Висновки. Проведений аналіз на прикладі «Українсько-хорватського і хорватсько-українського практичного словника» з'ясував можливості двомовного словника в забезпеченні лінгвістичного, прагматичного, перекладацького, соціокультурного й професійного складників фахової підготовки хорватських студентів-україністів та мовного навчання широкого кола його потенційних користувачів. Такий тип словників може бути використаний в освітньому процесі як допоміжний засіб для розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності та формування комунікативної компетентності під час вивчення іноземної мови, зокрема української мови як іноземної.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці системи вправ і завдань, спрямованих на ефективне використання словника в процесі навчання, розкриття всієї повноти його інформації та можливостей у підвищенні рівня володіння мовою. Лексична система української мови складна й динамічна, один із напрямів подальших досліджень – вивчення перспектив двомовного словника у формуванні, систематизації та активному поповненні словникового запасу іноземних користувачів, залученні їх до самостійної роботи в опануванні лексичного багатства української мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васильєва Л. Методичний статус навчальних словників у викладанні слов'янських мов як іноземних. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2015. № 11. С. 71-79. <http://dx.doi.org/10.30970/ufl.2015.11>

2. Васильєва Л.П. Сучасна українсько-хорватська лексикографія. *Мовознавство*. 2011. № 6. С. 46-54.
3. Васильєва Л., Сокіл Б., Ткачук О. Українсько-хорватський тематичний словник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2016. 353 с.
4. Васильєва Л., Ткачук О., Чумак В. Українсько-хорватський словник. Київ: Словники України, 2018. 630 с.
5. Васильєва Л., Ткачук О., Чумак В. Хорватсько-український словник. Київ: Словники України, 2022. 896 с.
6. Головащук С.І. Перекладні словники й принципи їх укладання. К.: Наукова думка. 1976. 247 с.
7. Ніколаєва С.Ю. Методика навчання іноземних мов та культур: теорія і практика. К.: Ленвіт, 2013. 592 с.
8. Стадник О. Засоби навчання як один з компонентів педагогічної системи. *Новий Колегіум*. 2013. С. 54-57.
9. Ушакова Н., Тростинська О. Вивчення української мови студентами-іноземцями: концептуальні засади. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2014. Вип. 9. С. 12-21. <http://dx.doi.org/10.30970/uf1.2014.9>
10. Черниш О.А., Вергун Т.М., Білошицька З.А. Особливості використання словника у вивченні/навчанні іноземної мови. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 57. Т. 2. С. 251-256. <https://doi.org/10.32782/26636085/2023/57.2.51>
11. Dubichinsky V.V. Theoretical and Practical Lexicography. Vienna – Kharkiv, 1998. 160 p.
12. Hartmann R.K., James G. Dictionary of lexicography. New York: Routledge, 1998. P. 49-54.
13. Menac A., Koval A.P. Українсько-хорватський або сербський словник. *Hrvatsko ili srpsko-ukrajinski rječnik*. Zagreb: SNL, 1979. 685 с.
14. Menac A., Trostinska R.I. Hrvatsko-rusko-ukrajinski frazeološki rječnik. Zagreb, 1993. 140 с.
15. Menac A., Trostinska R. Ukrajinsko-hrvatski i hrvatsko-ukrajinski praktični rječnik. Zagreb: Školska knjiga, 2025. 949 с.

Стаття надійшла до редакції 05.02.2026.

Статтю рекомендовано до друку 10.04.2026.

Стаття опублікована 31.05.2026.

Як цитувати: Тростинська О., Павлешен Д. (2026). Дидактичний потенціал двомовних словників. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*. 2026. Вип. 48. С. 162-175. <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2026-48-11>

Конфлікт інтересів

Автори засвідчують, що, незважаючи на те, що вони є членами редакційної колегії цього збірника, процес рецензування, прийняття рішення щодо публікації та редагування проводилися незалежно, без їхньої участі чи впливу. Будь-які потенційні конфлікти інтересів були повністю усунені шляхом зовнішнього контролю процесу.

Внесок авторів: усі автори зробили рівний внесок у цю роботу.
У роботі не використано ресурс штучного інтелекту.

DIDACTIC POTENTIAL OF BILINGUAL DICTIONARIES

Oksana Trostynska

PhD in Philology, Associate Professor,
Language Training Department,
Institute of International Education for Study and Research,
V.N. Karazin Kharkiv National University
(61022, Kharkiv, 4 Svoboda Square);
e-mail: okasana@ua.fm;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-2999-629X>

Dariya Pavlesen

Doctor of Philology, Associate Professor,
Department of Ukrainian Language and Literature,
Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb
(HR 10000, Croatia, Zagreb, 3 Ivana Lucica);
e-mail: dpavlese@ffzg.hr;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5160-095X>

Drawing on the example of the “Ukrainian-Croatian and Croatian-Ukrainian Practical Dictionary” by A. Menats and R. Trostynska (published in Croatia in 2025), this article examines the impact of bilingual dictionaries on developing the communicative competence of international students learning Ukrainian.

Teaching aids are a cornerstone of an effective educational process. However, an analysis of research into traditional methods of teaching Ukrainian as a foreign language reveals a gap: although dictionaries serve multiple functions – including didactic ones – most methodologists and scholars overlook them as potent instructional tools. Consequently, the role of bilingual dictionaries within the foreign language teaching system remains poorly defined.

The authors analyze the dictionary’s lexical corpus, entry structure, grammatical and stylistic coding, selection principles for translation equivalents, and contextual examples, with a particular focus on high-frequency idioms. The study concludes that a bilingual dictionary efficiently supports the linguistic, speech, sociocultural, translational, and professional dimensions of training for students learning Ukrainian. Integrating this type of dictionary into the curriculum

can significantly enhance all forms of speech activity and foster communicative competence. To leverage the dictionary effectively, a dedicated system of tasks must be developed to unlock its comprehensive data and maximize language proficiency. Since the lexical system of Ukrainian is complex and dynamic, future research should explore how bilingual dictionaries can aid foreign users in structuring, expanding, and actively replenishing their vocabulary through independent study.

Keywords: *bilingual dictionary, communicative competence, teaching aids, Ukrainian as a foreign language, Ukrainian-Croatian lexicography.*

REFERENCES

1. Vasylyeva, L. (2015). Methodical status of educational dictionaries in teaching Slavic languages as foreign. *Theory and Practice of Teaching Ukrainian as a Foreign Language, 11*, pp. 71-79 [in Ukrainian]. <http://dx.doi.org/10.30970/ufl.2015.11>
2. Vasylyeva, L.P. (2011). Modern Ukrainian-Croatian lexicography. *Innovative pedagogy. Linguistics. New Collegium, 6*, pp. 46-54 [in Ukrainian].
3. Vasylyeva, L., Sokil, B., Tkachuk, O. (2016). *Ukrainian-Croatian thematic dictionary*. Lviv: Ivan Franko National University of Lviv.
4. Vasylyeva, L., Tkachuk, O., Chumak, V. (2018). *Ukrainian-Croatian dictionary*. Kyiv: Slovnyky Ukrainy.
5. Vasylyeva, L., Tkachuk, O., Chumak, V. (2021). *Croatian-Ukrainian dictionary*. Kyiv: Slovnyky Ukrainy.
6. Golovashchuk, S.I. (1976). *Translation dictionaries and principles of their compilation*. K.: Naukova Dumka [in Ukrainian]
7. Nikolaeva, S.Yu. (2013). *Methods of teaching foreign languages and cultures: theory and practice*. K.: Lenvit [in Ukrainian]
8. Stadnik, O. (2013). Teaching aids as one of the components of the pedagogical system. *New Collegium*. Pp. 54-57 [in Ukrainian]
9. Ushakova, N., Trostynska, O. (2014). Learning the Ukrainian language by foreign students: conceptual principles. *Theory and Practice of Teaching the Ukrainian as a Foreign Language. Issue 9*, pp. 12-21 [in Ukrainian]. <http://dx.doi.org/10.30970/ufl.2014.9>
10. Chernysh, O.A., Vergun, T.M., Biloshitska, Z.A. (2023). The use of electronic dictionaries in ESL. *Innovative pedagogy. Issue 57, Vol. 2*, pp. 251-256 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.32782/26636085/2023/57.2.51>
11. Dubichinsky, V.V. (1998). *Theoretical and Practical Lexicography*. Vienna – Kharkiv.
12. Hartmann, R.K., James, G. (1998). *Dictionary of lexicography*. New York: Routledge, pp. 49-54.
13. Menats, A., Koval, A.P. (1979). *Ukrainian-Croatian or Serbian dictionary. Croatian or Serbian-Ukrainian dictionary*. Zagreb: SNL.

14. Menats, A., Trostinska, R.I. (1993). *Croatian-Russian-Ukrainian Phraseological Dictionary*. Zagreb.
15. Menats, A., Trostinska, R. (2025). *Ukrainian-Croatian and Croatian-Ukrainian Practical Dictionary*. Zagreb: Shkolska knjiga.

The article was received by the editors 05.02.2026.

The article was recommended for printing 10.04.2026.

The article published 31.05.2026.

In cites: Trostynska O., Pavlesen D. (2026). Didactic potential of bilingual dictionaries. *Teaching languages at higher educational establishments at the present stage. Intersubject relations.* 48, pp. 162-175. <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2026-48-11>

Conflict of Interest

The authors certify that, although they are members of the editorial board of this journal, the peer review, publication decision, and editorial processes were conducted independently, without their participation or influence. Any potential conflicts of interest were fully mitigated through external oversight of the process.

Authors Contribution: all authors have contributed equally to this work.

The work does not use artificial intelligence resources.